

Is Valvata macrostoma een goede soort? door C.O. van Regteren

Altena.

De meeste auteurs beschouwen Valvata macrostoma Steenbuch Ms., Mörch als een goede soort; dat leert ons het opslaan van enkele moderne Westeuropeesche Molluskenfauna's, zooals de werken van Ellis (1926, p. 88), Geyer (1927, p. 160), Mej. Van Benthem Jutting (1933, p. 73) en Ehrmann (1933, p. 207). Geyer en Ehrmann vermelden deze soort onder den naam Valvata pulchella Studer. In zijn fraaie studie over de post-glaciale en recente Mollusken van het bekken van Genève komt Favre (1927, p. 267 e.v.) echter, op grond van het onderzoek van een zeer

uitgebreid materiaal tot de conclusie dat V. macrostoma een varieteit van Valvata piscinalis (O.F. Müller) is, omdat hij complete series van overgangen tusschen de twee vormen in zijn materiaal heeft kunnen aantonen. Germain (1931, p. 672) heeft zich in zijn Fransche Molluskenfauna bij deze opvatting aangesloten.

Het maakt den indruk alsof de door Favre beschreven en afgebeelde overgangsvormen in andere gebieden ontbreken, zoodat een onderscheiding van twee soorten elders wel gerechtvaardigd schijnt.

In Nederland is V. macrostoma van verschillende vindplaatsen vermeld; van enkele ten onrechte. Zoo is gebleken, dat de exemplaren uit de gemeente 's-Gravenhage, die door Mejuffrouw Van Benthem Jutting in haar lijst van het Mollusken-comité (1927, p. 14) vermeld, niet anders waren dan jonge V. piscinalis, en ik had reeds vroeger (1936, p. 176) gelegenheid er op te wijzen, dat dezelfde determinatiefout is gemaakt door Van der Sleen bij de exemplaren, die hij (1917, p. 98) uit het Naardermeer vermeldt. Zoo blijven als Nederlandsche vindplaatsen over: Nijmegen, Druten en Tiel (Van Benthem Jutting 1933, p. 73). Ten zuidoosten van de eerstgenoemde plaats werd V. macrostoma ook talrijk aangetroffen tijdens de excursie van onze Vereeniging op 12 September 1937 (zie Corr.bl. no. 11, Maart 1938, p. 71). De exemplaren van deze drie vindplaatsen - merkwaardigerwijze alle drie aan de Waal gelegen - zijn duidelijk van V. piscinalis verschillend. Overgangsvormen zijn, voor zoover mij bekend, in ons land nooit gevonden.

De onderscheiding van V. macrostoma en V. piscinalis is tot dusver steeds alleen op de schelp gebaseerd. Men kan, wanneer werkelijk van twee goede soorten sprake is, ook andere verschillen verwachten. Zoo bestaat er b.v. tusschen V. piscinalis en V. cristata (O.F. Müller) een voor de soorten typisch verschil tusschen de eierkapsels, zooals uit de figuren van Nekrassow (1928, fig. 2, 3 en 5) - waarvan twee overgenomen door Mej. Van Benthem Jutting (1933, fig. 36 en 39) - blijkt.

Het legsel van V. macrostoma is onlangs nauwkeurig beschreven en afgebeeld door Middelhoek (1939¹⁾). Wanneer men de door Middelhoek opgegeven maten en zijn afbeelding met de maten en afbeeldingen door Nekrassow (1928, p. 7) voor het legsel van V. piscinalis gepubliceerd vergelijkt, blijken de verschillen miniem te zijn. Nekrassow werkte met Russisch materiaal en het zou van belang zijn ook Nederlandsche legsels van V. piscinalis nauwkeurig te bekijken en te meten en met hetgeen nu van V. macrostoma bekend is geworden te vergelijken. In ieder geval is de vorm van het legsel een steun voor de opvatting, dat V. macrostoma minstens zeer verwant is met V. piscinalis; zeker zijn deze twee vormen onderling veel nader verwant dan met V. cristata.

Van de anatomie van V. macrostoma is niets bekend, wellicht zou deze nieuw licht op de vraag of zij een goed soort is kunnen werpen.

¹⁾ Jammer is, dat deze auteur de oorspronkelijke vindplaats van zijn aquarium-slakjes niet vermeld.

In ieder geval hebben wij nog niet voldoende gegevens om met zekerheid op deze vraag te kunnen antwoorden.

Moge deze korte uiteenzetting er toe bijdragen, dat de Nederlandse malacologen nog eens extra op Valvata macrostoma letten!

Geciteerde literatuur:

- Altena, C.O. van Regteren, 1936, De Gastropoden van het Naardermeer. Jaarb. 1929-1935 Ver. Beh. Natuurmon. Nederl., pp. 172-176.
- Ehrmann, P., 1933, Mollusken (Weichtiere), in Brohmer, Ehrmann & Ulmer, Die Tierwelt Mitteleuropas, deel 2, Leipzig.
- Ellis, A.E., 1926, British snails, Oxford.
- Favre, J., 1927, Les Mollusques post-glaciales et actuels du Bassin de Genève. Mém. Soc. Phys. & Hist. Nat. Genève, deel 40, afl 3.
- Germain, L., 1931, Mollusques terrestres et fluviatiles (deuxième partie). Faune de France, deel 22, Parijs.
- Geyer, D., 1927, Unsere Land- und Süßwasser-Mollusken, 3. Aufl., Stuttgart.
- Jutting, W.S.S. van Benthem, 1927, Lijst van gemeenten als vindplaatsen van Nederlandsche Mollusken. Overdruk uit: Tijdschr. Ned. Dierk. Ver., 2e serie, deel 20.
- Jutting, Tera van Benthem, 1933, Mollusca (I), A. Gastropoda Prosobranchia et Pulmonata. Fauna van Nederland, Afl. 7, Leiden.
- Middelhoek, A., 1939, Iets over de eieren van Valvata macrostoma. De Levende Natuur, deel 44, pp. 117-120.
- Nekrassow, A.D., 1928, Vergleichende Morphologie der Laiche von Süßwassergastropoden. Zeitschr. Morph. Oek. d. Tiere, deel 13, pp. 1-35.
- Sleen, W.G.N. van der, 1917, De Mollusken van het Naardermeer. Jaarb. 1913-1917 Ver. Beh. Natuurmon. Nederl., pp. 92-102.

Vraag en Aanbod:

Gevraagd: Varieteiten van Cepaea en Littorina in ruil tegen Zeeuwsche fossielen of buitenlandsch materiaal.

H.J. de Smit, Hanenburglaan 544, Den Haag.

In verband met een onderzoek naar de verspreiding der Clausiliidae ontvangt ondergeteekende gaarne nauwkeurige opgaven van vindplaatsen der verschillende soorten binnen Europa.

Bij voorbaat dankend,

F.E. Loosjes, Nassaulaan 23, Harderwijk.

Korte mededeelingen:

Naar aanleiding van de opgave van Dr. Koumans in het vorige nummer van Clausilia biplicata in Noord Holland, vermeld ik, dat ik deze soort Zomer 1938 gevonden heb te Aartswoud (N.-H.).

F.E. Loosjes.